

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальних технологій



**Методичні рекомендації до виконання практичних
занять з освітньої компоненти
«Технології соціальної роботи»**

Житомир – 2026

УДК 364(072)
M52

*Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного
університета імені Івана Франка
(протокол № 11 від 29 травня 2026 року)*

Рецензенти

- 1. Ірина Савельчук** - доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту проблем виховання НАПН України.
- 2. Наталія Сівак** - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.
- 3. Тетяна Шанскова** – доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

M52 Методичні рекомендації до виконання практичних занять з освітньої компоненти «Технології соціальної роботи»/ укладачі: І. В. Літяга., Н. А. Сейко, С. М. Коляденко, О. В. Ілліна – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. – 97 с.

ISBN

Методичні рекомендації розроблено відповідно до місця та значення освітньої компоненти за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою підготовки бакалаврів.

Методичні рекомендації складаються зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів, наявних завдань до підсумкових модульних робіт, екзамену, списку рекомендованої літератури.

УДК 364(072)
©Літяга І. В., 2026
©Сейко Н.А., 2026
©Коляденко С. М., 2026
©Ілліна О. В., 2026
©ЖДУ ім. І. Франка, 2026

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Розподіл навчального часу по темах і видах навчальних занять з освітньої компоненти.....	7
3. Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів.....	12
4. Модуль 1. Теоретичні основи технологізації соціальної сфери.....	14
5. Модуль 2. Процедури технології соціальної роботи	34
6. Модуль 3. Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.....	49
7. Перелік теоретичних питань до підсумкових модульних робіт, екзамену з освітньої компоненти «Технології соціальної роботи».....	91
8. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з освітньої компоненти.....	92
9. Рекомендована література до освітньої компоненти «Технології соціальної роботи».....	94

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання освітньої компоненти “**Технології соціальної роботи**” є формування загальних і спеціальних компетентностей, покликаних забезпечити у студентів здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання засобами технологізації соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретико-методичні засади та практичний інструментарій технологізації соціальної допомоги різним категоріям населення.

Міждисциплінарні зв’язки: Методика соціальної роботи, Виробнича стажерська практика в соціальних установах та службах, Атестація.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти “**Технології соціальної роботи**” є:

створення умови для оволодіння теоретико-методичними знаннями про технологізацію соціальної сфери і особливості технологій соціальної роботи з різними групами населення;

розвиток творчого та критичного мислення, уміння аналізувати і оцінювати професійні завдання, визначати шляхи і способи оптимального вирішення соціальних проблем;

формування у студентів системний та діяльнісний підходи до вивчення соціальних явищ і реалізації соціальної роботи;

формування умінь і здатностей управлінської і організаторської роботи, комплексного впливу на стан і поведінку різних груп населення і окремих громадян в складних життєвих ситуаціях;

навчання студентів самостійно розробляти та апробувати технології соціальної роботи.

забезпечити оволодіння методами і формами соціальної роботи з різними категоріями клієнтів;

сприяння під час проведення практичних занять виробленню у студентів навчальних і професійних навичок застосування технологій соціальної роботи за допомогою вправ, кейсів, дискусій, дилем тощо.

формування у майбутніх професіоналів позитивне ставлення до подальшої професійної діяльності.

Результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні компетентності:

СК1 Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

СК8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

СК10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.

СК15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

СК16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

Програмні результати:

ПР 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПР 6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПР 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПР 11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних

стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПР 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПР 19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПР 23. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

Освітня компонента «Технології соціальної роботи» викладається на III курсі, в VI семестрі.

На вивчення освітньої компоненти відводиться 150 годин 5 кредитів ECTS.

Форма проведення занять: лекції, практичні заняття.

**Розподіл навчального часу по темах і видах навчальних занять з освітньої
компоненти**

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семіна рські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семіна рські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль I. Теоретичні основи технологізації соціальної сфери												
Тема 1. Технологія як спосіб організації діяльності.	10	2	2	-	6	-	10	2	-	-	8	-
Тема 2. Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	10	2	2	-	6	-	10	-	2	-	8	-
Тема 3. Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	10	2	2	-	6	-	10	-	-	-	10	-
Разом за модулем 1	30	6	6	-	18	-	30	2	2	-	26	-
Модуль II. Процедури технології соціальної роботи												
Тема 4. Технологія соціальної профілактики.	10	4	4	-	2	-	11	2	2	-	7	-
Тема 5. Технологія соціальної реабілітації.	10	4	4	-	2	-	10	2	-	-	8	-
Тема 6. Технологія соціальної підтримки.	10	4	4	-	2	-	9	-	2	-	7	-
Разом за модулем 2	30	12	12	-	6	-	30	4	4	-	22	-
Модуль III. Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів												
Тема 7. Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами	16	4	4	-	8	-	11	2	2	-	7	-
Тема 8. Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	12	2	4	-	6	-	12	-	-	-	12	-

Тема 9. Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	12	2	4	-	6	-	12	2	2	-	8	-
Тема 10. Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	12	2	4	-	6	-	11	-	-	-	11	-
Тема 11. Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	12	2	4	-	6	-	11	2	2	-	7	-
Тема 12. Технологія соціальної роботи з родиною.	14	2	4	-	8	-	9	2	-	-	7	-
Тема 13. Технологія соціальної роботи з молоддю.	12	2	4	-	6	-	8	-	2	-	6	-
Разом за модулем 3	90	16	28	-	46	-	90	8	8	-	74	-
Усього годин	150	34	46	-	70	-	150	14	14	-	122	-

Теми лекційних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	2
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	2
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	2
4	Технологія соціальної профілактики.	4
5	Технологія соціальної реабілітації.	4
6	Технологія соціальної підтримки.	4
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	4
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	2
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	2
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	2
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	2
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	2
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	2
Всього:		34

Теми лекційних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	2
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	-
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	-
4	Технологія соціальної профілактики.	2
5	Технологія соціальної реабілітації.	2
6	Технологія соціальної підтримки.	-
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	2
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	-
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	2
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	-
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	2
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	2
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	-
Всього:		14

Теми практичних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	2
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	2
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	2
4	Технологія соціальної профілактики.	4
5	Технологія соціальної реабілітації.	4
6	Технологія соціальної підтримки.	4
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	4
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	4
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	4
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	4
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	4
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	4
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	4
Всього:		46

Теми практичних занять (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	-
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	2
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	-
4	Технологія соціальної профілактики.	2
5	Технологія соціальної реабілітації.	-
6	Технологія соціальної підтримки.	2
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	2
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	-
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	2
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	-
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	2
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	-
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	2
Всього:		14

Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	6
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	6
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	6
4	Технологія соціальної профілактики.	2
5	Технологія соціальної реабілітації.	2
6	Технологія соціальної підтримки.	2
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	8
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	6
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	6
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	6
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	6
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	8
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	6
Всього:		70

Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технологія як спосіб організації діяльності.	8
2	Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.	8
3	Соціальна технологія розв'язання конфліктів.	10
4	Технологія соціальної профілактики.	7
5	Технологія соціальної реабілітації.	8
6	Технологія соціальної підтримки.	7
7	Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.	7
8	Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.	12
9	Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.	8
10	Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.	11
11	Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.	7
12	Технологія соціальної роботи з родиною.	7
13	Технологія соціальної роботи з молоддю.	6
Всього:		122

Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянути усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
 - Прочитайте ці розділи.
 - Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
 - Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
 - Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.

- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.

- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.

- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

- Оформіть реферат відповідно до вимог.

- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.

- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

- Визначте рівень знань з кожного питання.

- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.

- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

- ✓ При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за консультацією до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

- ✓ Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має здати викладачу на консультації (дату проведення консультації повідомляє викладач).

Модуль I. Теоретичні основи технологізації соціальної сфери.

Тема 1. Технологія як спосіб організаційної діяльності.

Місце освітньої компоненти Технології соціальної роботи в системі соціальних дисциплін. Об'єкт і предмет вивчення технології соціальної роботи. Категорійно-поняттєва база технології соціальної роботи. Технологізація соціальної діяльності. Сутність процесу технологізації соціальної діяльності.

Виникнення і розвиток соціальних технологій. Етапи соціальної технологізації. Основні вимоги до соціальних технологій. Життя суспільства як об'єкт соціальної технологізації.

Практичне заняття №1 (2 год.)

Тема: Технологія як спосіб організаційної діяльності.

Мета: Здійснити аналіз поняття «технологія» як способу організації діяльності.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, оскільки унікальність технологій соціальної роботи полягає в тому, що вона забезпечує швидке і якісне досягнення результатів.

План

1. Місце освітньої компоненти технології соціальної роботи в системі соціальних дисциплін.
2. Об'єкт і предмет вивчення технології соціальної роботи.
3. Категорійно-поняттєва база технології соціальної роботи.
4. Поняття технології. Основні вимоги до технології.
5. Види технологій.
6. Організація діяльності на основі технологій (етапи).

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія, технології соціальної роботи, соціальна проблема.

Завдання на знання термінології

1-2. Знайдіть відповідність:

Інституціоналізація	процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, яка здатна діяти в напрямку задоволення певної суспільної потреби
Охорона дитинства	метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем
Індивідуальна соціальна робота	система державних та громадських

	заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).
Девіантна поведінка	соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей
Групова соціальна робота	відхилення від загальноприйнятих норм
Суб'єкти соціальної роботи	об'єктів соціальної роботи, які опинилися в скрутній ситуації, з метою її подолання звернулися до спеціалістів із соціальної роботи називають
Адвокати	правопорушників, злочинців, осіб, які здійснили незаконну дію чи проступок називають
Девіанти	спеціалісти, які надають послуги клієнтам
Клієнти	люди із поведінкою, що відхиляється від норм
Делінквент	специфічна функція йде мова, коли соціальний педагог/ працівник захищає права клієнтів

Знайдіть відповідність 3:

Девіантна	пріоритет загальнолюдських цінностей, поєднання інтересів суспільства і потреб особистості в отриманні соціальних послуг
Перетворююча	вид соціального обслуговування, який має на меті надання грошової допомоги у вигляді певних матеріалів чи продуктів
Посередницька матеріальна допомога	здійснення посередницької діяльності в інтересах клієнта між ним і його оточенням (сім'єю, професійним закладом)

Гуманність	яка функція належить до специфічних
Посередницька функція	поведінка, яка відхиляється від норми, нестандартна поведінка

Знайдіть відповідність 4:

Емпатія	соціальний працівник має дотримуватись принципу безкорисливості
Не нашкодь	соціальний працівник не має право
Розголошувати таємницю клієнта	базисна функція, яка передбачає вивчення, аналіз та оцінку індивідуальних та специфічних особливостей окремого індивіда, сім'ї, групи людей, а також постановку „соціального діагнозу”
Діагностична	головна заповідь соціального працівника
За будь-яких умов	здатність розуміти емоційний стан іншої людини

Знайдіть відповідність 5:

Волонтер	до переліку основних спеціалізацій соціального працівника не належить
Учитель-предметник	фахівці, не професіонали, які надають добровільну допомогу клієнтам соціальних служб
Емпатія	безкорислива самовіддана турбота про благо інших людей, готовність поступатися і жертвувати особистими інтересами заради іншої людини
Соціалізація	здатність розуміти емоційний стан іншої людини
Альтруїзм	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення соціального досвіду

Знайдіть відповідність 6:

Лідер неформальний	різновид соціальної групи, характерними рисами якої є
--------------------	-------------------------------------------------------

	безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів
Лідер формальний	групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням
Маргінали	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій
Корекція	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Мала соціальна група	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

Знайдіть відповідність 7:

Соціальна допомога	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян
Опіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Ресоціалізація	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо

Політика соціальна	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві
--------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------

Знайдіть відповідність 8:

Соціальна допомога	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Ресоціалізація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальне середовище	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне сирітство	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна педагогіка	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

Знайдіть відповідність 9:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

Знайдіть відповідність 10:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

Завдання для виконання

1. Охарактеризуйте напрями, види і методи соціальної роботи.
2. Проаналізуйте загальне поняття технології.
3. Проаналізуйте історію виникнення технологій.
4. Проаналізуйте види соціальних технологій за різними ознаками.
5. Порівняйте поняття методики та технології соціальної роботи.
6. Охарактеризуйте вимоги до діяльності, побудованої на технологічних засадах.

Поточні контрольні питання

1. Дайте визначення поняття технології.
2. Визначте мету розробки та впровадження технологій.
3. Проаналізуйте зміст традиційних, простих, складних, жорстких та гнучких технологій.

Теми рефератів:

1. Особливості використання соціальних технологій у сучасних умовах України.
2. Історія становлення соціальних технологій.
3. Класифікація соціальних технологій.
4. Соціальні технології у сучасному світі.
5. Підходи визначення сутності технологій.

Тема 2. Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.

Технологізація соціальної діяльності. Сутність процесу технологізації соціальної діяльності. Виникнення і розвиток соціальних технологій. Етапи соціальної технологізації. Основні вимоги до соціальних технологій.

Життя суспільства як об'єкт соціальної технологізації.

Соціальні технології, їх місце у теорії та практиці соціальної діяльності. Сутність соціальних технологій. Структура соціальних технологій. Структура соціально-педагогічних технологій. Класифікація технологій соціальної роботи за різним критеріями. Класифікація технологій соціальної роботи як спосіб зміни суб'єкта та об'єкта впливу. Спільні та відмінні риси між цими класифікаціями.

Практичне заняття №2 (2 год.)

Тема: Соціальна технологія. Технологія соціальної роботи.

Мета: Здійснити загальний огляд поняття «соціальна технологія», «технологія соціальної роботи» та її специфічні риси і види; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: фахівці з соціальної роботи потребують допомоги і, застосовуючи різні методики, допомагають людині, яка опинилася у скрутній ситуації, адаптуватися в соціумі, з іншого - соціальна робота ведеться в різних установах соціального обслуговування населення, які інтенсивно розвиваються в усіх регіонах країни і в основному є тим

місцем, де відбувається реалізація соціальної політики та визначається її ефективність.

План

1. Поняття соціальних технологій. Специфічні риси соціальних технологій.
2. Риси та структура соціальних технологій.
3. Види соціальних технологій.
4. Функції соціальних технологій.
5. Структура технології соціальної роботи.

Основні терміни та поняття: соціальна сфера, соціальна робота, соціальний працівник, технологія, соціальна технологія, технологія соціальної роботи.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

2. Знайдіть відповідність:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних
--------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------

	соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

3. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

4. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

5. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система
--------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------

	уявленнь індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

6. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

7. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує

	право-захисну функцію, тобто захищає інтереси , законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

8. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі

	соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
--	--------------------------------------------------------------------------

9. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями

10. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
	обставини, спричинені інвалідністю,

Соціальна допомога	віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте поняття соціальної технології.
2. Назвіть характерні особливості соціальних технологій.
3. Проаналізуйте види соціальних технологій за різними ознаками.
4. Проаналізуйте структуру соціальної технології.
5. Опишіть модель побудови технології соціальної роботи щодо конкретної проблеми на основі аналізу її причин і чинників. Розробіть на основі запропонованої моделі технологію соціальної роботи з молододу людиною з інвалідністю (з ДЦП).
6. Охарактеризуйте чинники, що визначають вибір методів у межах технології соціальної роботи.

Поточні контрольні питання

1. Дайте визначення соціальної технології та технології соціальної роботи.
2. Проаналізуйте функції соціальних технологій.
3. Проаналізуйте специфічні риси соціальних технологій.
4. Проаналізуйте види соціальних технологій за різними ознаками.
5. Розкрийте зміст принципів, яким мають слідувати технології соціальної роботи.

6. Проаналізуйте етапи розробки технологій.

Підготуйте доповідь або реферат. Темы рефератів:

1. Зарубіжний досвід втілення технологій соціальної роботи (обрати країну, певну категорію клієнтів).
2. Види технологій соціальної роботи (оберіть певний вид, опишіть, використовуйте конкретні приклади).

Тема: Соціальна технологія розв'язання конфліктів.

Соціальна технологія розв'язання конфліктів — це система послідовних методів, заходів та дій, спрямованих на конструктивне завершення конфліктної взаємодії, усунення причин суперечностей та досягнення компромісу. Вона включає діагностику, прогнозування, медіацію та переговори. Основна мета — перетворення деструктивного протистояння на співробітництво.

Основні етапи технології вирішення конфліктів:

- 1) діагностика конфлікту - визначення сторін, предмета, причин та глибини суперечностей;
- 2) легітимізація: досягнення згоди між учасниками про визнання конфлікту та необхідність його вирішення, дотримання певних правил взаємодії;
- 3) інституціалізація - створення робочих груп, залучення посередників (медіаторів) для управління конфліктом;
- 4) вибір стратегії та методів - перехід до безпосередніх переговорів, компромісу чи співпраці;
- 5) примирення та розв'язання домовленостей, що призводить до повного або часткового усунення суперечностей.

Основні способи та методи (за Томасом-Кілманном): співробітництво - спільний пошук рішення, що задовольняє інтереси всіх сторін; компроміс - взаємні поступки для досягнення часткового задоволення потреб; медіація (посередництво) - залучення третьої нейтральної сторони для допомоги в переговорах; переговори - пряме спілкування сторін задля врегулювання питань; уникнення/ відсторонення - тимчасове ігнорування конфлікту, якщо він не є принциповим; поступка - жертвування власними інтересами заради збереження стосунків; боротьба (суперництво - відстоювання своєї позиції, що може бути виправданим у критичних ситуаціях).

Основні типи соціальних технологій врегулювання конфліктів:

- ✓ переговори - обмін думками та вироблення спільного рішення.
- ✓ адміністративний метод - рішення, що приймаються керівництвом (накази, переведення).
- ✓ соціально-психологічний - бесіди, переконання, психологічні тренінги.
- ✓ юридичний - розв'язання конфліктів у судовому порядку.

Ефективність вирішення залежить від правильної оцінки ситуації та вибору відповідного методу для конкретного типу конфлікту.

Практичне заняття №3 (2 год.)

Тема: Соціальна технологія розв'язання конфліктів.

Мета: Проаналізувати поняття соціальної технології розв'язання конфліктів, її основні етапи, способи та методи; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: фахівці з соціальної роботи потребують допомоги і, застосовуючи соціальні технології розв'язання конфліктів.

План

1. Поняття соціальної технології розв'язання конфліктів.
2. Основні способи та методи розв'язання конфліктів.
3. Етапи технології вирішення конфліктів.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, соціальна сфера, соціальна технологія, технологія соціальної роботи, медіація, соціальної технології розв'язання конфліктів.

Завдання на знання термінології

1. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної групи клієнтів соціальних служб.	так/ ні
Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.	так/ ні
Субкультури – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

2. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.	так/ ні
Сім'я малодітна - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років. Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.	так/ ні
Корекція – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Професійні ролі соціального працівника – це передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця.	так/ ні

3. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Усиновлення/ удочеріння – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Соціальний працівник - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні

4. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Роль соціального працівника: адвокат – надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації	так/ ні
Соціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.	так/ ні
Бездітна сім'я - сім'я, яка складається з кількох поколінь.	так/ ні
Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка	так/ ні

громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.	
Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей.	так/ ні

5. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

6. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по

	відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

7. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції

8. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або

	освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте п'ять основних стратегій (за К. Томасом): суперництво, компроміс, співробітництво, уникання, пристосування.
2. Проаналізуйте залежність стратегії розв'язання конфлікту від стратегій, обраних опонентами.
3. Проаналізуйте способи розв'язання конфліктів.
4. Проаналізуйте ознаки конфліктів: дискомфорт, інцидент, непорозуміння, напруга, криза.
5. Підберіть ігрові вправи для подолання конфліктів.

Поточні контрольні питання

1. Значення прогнозування та попередження конфліктів.
2. Етапи проведення переговорів.
3. Поняття медіації.
4. Просторові межі конфліктів.

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів:

1. Місце медіації серед засобів і технологій розв'язання конфліктів.
2. Арттерапевтичні технології в конфліктології.

Модуль II. Процедури технології соціальної роботи

Тема 4. Технологія соціальної профілактики.

Поняття профілактики, соціальної профілактики. Предмет соціальної профілактики. Мета соціальної профілактики. Об'єкт профілактики. Загальна, спеціальна та індивідуальна профілактика.

Види профілактики: первинна, вторинна, третинна. Рівні здійснення соціальної профілактики. Суб'єкти соціальної профілактики.

Технологія комплексної соціальної профілактики. Поняття соціальної проблеми та її причини. Чинники соціальної проблеми. Завдання соціальної профілактики відповідно до соціальних і особистісних чинників. Напрями та методи соціальної профілактики.

Принципи соціальної профілактики. Показники ефективності профілактики. Структура процесу соціальної профілактики.

Методи соціальної профілактики в залежності від напрямів профілактичної роботи на макро- і мікрорівнях та на індивідуальному рівні.

Форми організації профілактики. Поняття профілактичного заходу, профілактичної програми. Ефективність реалізації профілактичної програми.

Практичне заняття №4 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної профілактики.

Мета: Проаналізувати поняття соціальної профілактики, її мету, види, причини, завдання, принципи; сприяти усвідомленню студентами про значення профілактичного аспекту соціальної роботи з різними категоріями населення; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, оскільки необхідно оцінити соціальну ситуацію щодо здійснення соціальної профілактики з різними категоріями населення відповідно до виникнення нагальних проблем.

План

1. Поняття профілактики, соціальної профілактики.
2. Предмет, мета, об'єкти та суб'єкти соціальної профілактики.
3. Види соціальної профілактики.
4. Завдання та принципи соціальної профілактики.
5. Структура процесу соціальної профілактики.
6. Методи соціальної профілактики.
7. Форми організації профілактики.
8. Профілактична програма.

Основні терміни та поняття: профілактика, соціальна профілактика, соціальна проблема, групи ризику, негативні соціальні явища, профілактична програма, профілактичний захід.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

2. Знайдіть відповідність:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

3. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб
----------------	---------------------------------------------------------

соціальні служби	для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

4. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

5. Знайдіть відповідність:

Усиновлення	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що
-------------	-------------------------------------------------------

(удочеріння)	переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

6. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

7. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження

	різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю
--	----------------------------------------------------------------------------

8. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

9. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи

громадськими організаціями

10. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

Завдання для виконання

1. Скласти термінологічний словник за темою "Технологія соціальної профілактики".
2. Охарактеризуйте проблеми та негативні явища, які є предметом соціальної профілактики.
3. Проаналізувати соціальні та особистісні проблеми, які поширені у вашому регіоні, використовуючи статистичні дані.
4. Охарактеризуйте мету соціальної профілактики. Визначте мету соціальної профілактики відповідно до визначеної вами певної соціальної проблеми (на вибір).
6. Підібрати необхідні матеріали для розкриття теми "Фактори ризику проявів девіантної поведінки серед населення Житомирщині".
7. Вивчити профілактичні програми попередження негативних явищ серед студентів, представити стислий опис.
8. Здійснити вивчення профілактичних програм попередження негативних явищ серед дітей та молоді м. Житомир, представити стислий опис.
9. Розробити власну профілактичну програму попередження негативних явищ серед старшокласників або студентів.

10. Оберіть методи соціальної профілактики відповідно до певної проблеми (на Ваш вибір, наприклад, профілактика дитячої безпритульності тощо).

11. Розробіть технологію соціальної профілактики негативних явищ для підлітків. Які проблеми та негативні явища можуть виступати предметом соціальної профілактики?

12. Визначте соціальні та особистісні проблеми, які поширені у Вашому регіоні. Які особливості поведінки, способу життя дітей та молоді можна вважати негативними явищами? Відповідь обґрунтуйте.

13. На основі класифікації чинників соціальних проблем проаналізуйте чинники безробіття в середовищі молоді, дитячої безпритульності.

14. Визначте завдання профілактики безробіття серед молоді, бездоглядності і безпритульності дітей.

15. Визначте основні напрями профілактики незайнятості молоді, дитячої безпритульності.

16. Визначте, що може бути критерієм ефективності профілактики тютюнопаління підлітків, дитячої безпритульності й бездоглядності, незайнятості молоді.

17. Відповідно до системи методів соціальної профілактики визначте методи, які доцільно використовувати для:

- дослідження насильства в середовищі підлітків на рівні навчального закладу;
- координації зусиль різних державних і громадських організацій щодо попередження дитячої бездоглядності;
- усунення матеріально-економічних чинників сімейного насильства на рівні окремої сім'ї;
- попередження на рівні територіальної спільноти (наприклад, мікрорайону) негативного впливу соціального оточення, що призводить до куріння підлітків;
- збільшення ресурсів середовища, необхідних для попередження дитячої безпритульності, на загальнодержавному або регіональному рівні;
- формування адекватного ставлення до тютюнопаління у підлітків на рівні навчального закладу;
- корекції особистісних якостей підлітка, що можуть призвести до насильницької поведінки, на індивідуальному рівні;
- розвитку особистісних якостей, необхідних для попередження дитячої безпритульності, на рівні територіальної спільноти.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте принципи соціальної профілактики.

2. Охарактеризуйте форми організації соціальної профілактики.

3. Охарактеризуйте систему методів соціальної профілактики.

4. Проаналізуйте показники ефективності соціальної профілактики.

5. Охарактеризуйте структуру і зміст напрямів соціальної профілактики.

Підготуйте доповідь або реферат. Темі рефератів:

1. Профілактика насильства в середовищі підлітків у навчальному закладі.
2. Соціальна профілактика на рівні територіальної громади.
3. Роль громадських організацій у процесі соціальної профілактики (оберіть певну проблему, використовуйте досвід конкретної ГО).

Написати есе на тему: "Попередження негативних явищ серед молоді"(обрати одну на вибір).

Тема 5. Технологія соціальної реабілітації.

Поняття соціальної реабілітації. Об'єкти соціальної реабілітації в залежності від стану соціальної дезадаптації. Характеристика стану соціальної дезадаптації. Поняття соціальної дезадаптації. Предмет, мета, суб'єкти соціальної реабілітації. Види соціальної реабілітації.

Структура процесу соціальної реабілітації. Чинники, які заважають соціальній адаптації людини. Складові соціальної реабілітації: ресоціалізація, соціальна реадaptaція. Завдання соціальної реабілітації.

Поняття програми соціальної реабілітації. Принципи соціальної реабілітації. Критерії ефективності соціальної реабілітації.

Процедури і методи соціальної реабілітації (процедури - методи). Структура процесу соціальної реабілітації. Форми організації соціальної реабілітації (індивідуальна робота з клієнтом за місцем проживання, реабілітаційні центри, терапевтичні спільноти).

Практичне заняття №5 (4 год.)

Тема 5. Технологія соціальної реабілітації.

Мета: Проаналізувати поняття соціальної реабілітації та її значення у процесі соціальної профілактики; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувати у студентів уміння і навички розробки і застосування технології соціальної реабілітації.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до розробки й застосування технології соціальної реабілітації.

План

1. Соціальна реабілітація як напрям соціальної роботи:
 - а) поняття, об'єкт соціальної реабілітації;
 - б) соціальна дезадаптація, її причини, чинники та наслідки;

- в) предмет, мета та суб'єкти соціальної реабілітації;
- г) види соціальної реабілітації.
- 2. Структура процесу соціальної реабілітації:
 - а) чинники, які заважають соціальній адаптації;
 - б) ресоціалізація та соціальна реадаптація як процеси соціальної реабілітації;
 - в) завдання соціальної реабілітації;
- 3. Програма соціальної реабілітації:
 - а) принципи соціальної реабілітації;
 - б) критерії ефективності соціальної реабілітації.
- 3. Процедурн і методи соціальної реабілітації.
- 4. Форми організації соціальної реабілітації.

Основні терміни та поняття: профілактика, соціальна робота, соціальний працівник, соціальна реабілітація, ресоціалізація, соціальна реадаптація.

Завдання на знання термінології

1.Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної групи клієнтів соціальних служб.	так/ ні
Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.	так/ ні
Субкультури – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

2.Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.	так/ ні
Сім'я малодітна - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує	

35 років. Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.	так/ ні
Корекція – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Професійні ролі соціального працівника – це передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця.	так/ ні
3.Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)	
Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Усиновлення/ удочеріння – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Соціальний працівник - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні
4.Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)	
Роль соціального працівника: адвокат – надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації	так/ ні
Соціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.	так/ ні
Бездітна сім'я - сім'я, яка складається з кількох поколінь.	так/ ні
Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.	так/ ні
Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або	так/ ні

органами місцевої влади певних цілей.	
---------------------------------------	--

5. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

6. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

7. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції

8. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному

	середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

Завдання для виконання

1. Охарактеризуйте чинники соціальної адаптації людей з інвалідністю (оберіть вікову категорію, діагноз, стан захворюваності).
2. Охарактеризуйте чинники соціальної дезадаптації алко- та наркозалежних.
3. Сформулюйте завдання соціальної реабілітації для наркозалежної людини.
4. Визначте критерії ефективності соціальної реабілітації наркозалежної людини.
5. Розробіть проєкт центру реабілітації. Категорію клієнтів оберіть самі. Наприклад, цільова група – молодь, яка вживає/ла наркотики, схильна до алкоголізму, проституції, злочинності – на вибір за наступним планом: назва центру, мета діяльності, категорії клієнтів, структура закладу, кадровий склад, зміст роботи закладу.
6. Проаналізуйте зарубіжний досвід використання технології соціальної реабілітації (країна на Ваш вибір).
7. Розробіть технологію соціальної реабілітації дітей з інвалідністю.

Поточні контрольні питання

1. Дайте визначення основних понять.
2. Проаналізуйте завдання технології соціальної реабілітації.
3. Назвіть категорії осіб, які можуть стати об'єктами соціальної реабілітації.
4. Назвіть причини, чинники та характеристики стану соціальної дезадаптації людини.
5. Дайте визначення мети, предмету соціальної реабілітації.
6. Хто може бути суб'єктом соціальної реабілітації?
7. Охарактеризуйте види соціальної реабілітації та чинники, які можуть її заважати.
8. Охарактеризуйте структуру процесу соціальної реабілітації та її процедури і методи.
9. Охарактеризуйте принципи та критерії ефективності соціальної реабілітації.
10. Технологія соціальної реабілітації.

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів.

1. Основні форми організації соціальної реабілітації осіб, залежних від психоактивних речовин.
2. Технологія соціальної реабілітації осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі.
3. Технологія соціальної реабілітації осіб із числа внутрішньо переміщених осіб із залежностями.
4. Технологія соціальної реабілітації безпритульних (оберіть вікову категорію).

Тема 6. Технологія соціальної підтримки.

Поняття соціальної підтримки. Соціально вразливі і незахищені групи населення. Види соціальної підтримки (соціальне обслуговування, соціальне піклування, соціальний патронаж).

Технологія організації соціального обслуговування. Поняття соціального обслуговування. Об'єкти соціального обслуговування. Соціальні послуги. Мета, види, принципи, форми організації соціального обслуговування.

Завдання та методи організації соціального обслуговування.

Практичне заняття №6 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної підтримки.

Мета: Проаналізувати технологію соціальної підтримки, зокрема соціального обслуговування, соціального піклування та соціального патронажу. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформулювати у студентів уміння та навички використання технологій соціальної підтримки.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника і передбачає застосування технологій соціальної підтримки різних категорій клієнтів.

План

1. Поняття соціальної підтримки. Основні види соціальної підтримки (соціальне обслуговування, соціальне піклування, соціальний патронаж).
2. Технологія організації соціального обслуговування (об'єкти, мета соціального обслуговування).
3. Види соціальних послуг.
4. Принципи, форми організації соціального обслуговування.
5. Завдання та методи організації соціального обслуговування.
6. Технологія соціального піклування (об'єкти, суб'єкти, мета, мета, проблеми, завдання, процедури та методи соціального піклування).

7. Процес соціального піклування. Форми та принципи організації соціального піклування.

8. Технологія соціального патронажу (поняття, об'єкти, суб'єкти, мета, завдання, процес, принципи соціального патронажу).

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, соціальна профілактика, соціальна підтримка, соціальне обслуговування, соціальне піклування, соціальний патронаж.

Завдання для виконання

1. Засвоїти основні поняття відповідно теми.
2. Визначте мету соціального піклування людини з інвалідністю.
3. Розробіть технологію соціального обслуговування сім'ї, яка потрапила у складні життєві обставини.
4. Розробіть технологію соціального піклування людини, прикутої до ліжка.
5. Розробіть технологію соціального патронажу самотньої людини похилого віку.

Поточні контрольні питання

1. Визначте мету соціального обслуговування.
2. Розкрийте завдання соціального обслуговування.
3. Охарактеризуйте форми організації соціального обслуговування.
4. Визначте, які соціальні групи можуть бути об'єктом соціального піклування.
5. Охарактеризуйте принципи соціального піклування.
6. Визначте мету соціального піклування.
7. Визначте завдання соціального піклування.
8. Охарактеризуйте методи соціального піклування.
9. Охарактеризуйте форми соціального піклування.
10. Охарактеризуйте соціальні групи, які можуть бути об'єктом соціального патронажу.
11. Охарактеризуйте мету, завдання, принципи соціального патронажу.

Підготуйте доповідь або реферат на теми (клієнтів оберіть самостійно):

1. Технологія соціального обслуговування.
2. Технологія соціальної підтримки.
3. Технологія соціального патронажу.

Модуль III. Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів

Тема 7. Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами

Сутність поняття адаптації. Вплив адаптації на всі сфери життя. Визначення категорії «внутрішньо переміщена особа» згідно з вітчизняним і міжнародним законодавством. особливості процесу адаптації ВПО в умовах війни. Особливості адаптації внутрішньо переміщених осіб до нових умов проживання під час воєнного. Труднощі адаптації ВПО. Роль громади у процесі адаптації внутрішньо переміщених осіб. Вплив органів місцевого самоврядування щодо забезпечення належних умов для оптимальної організації адаптаційного процесу щодо проживання, а також налагодження соціальних стосунків. Мета, завдання, принципи, зміст, форми та методи роботи з вимушеними переселенцями.

Практичне заняття №7 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами

Мета: Проаналізувати технологію соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами. Засвоїти базові категорії і поняття по темі для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувати у студентів уміння та навички соціальної роботи з ВПО.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з внутрішньо переміщеними особами, зокрема щодо їх соціальної адаптації до нових умов проживання..

План

1. Поняття внутрішньо переміщеної особи.
2. Правовий захист внутрішньо переміщених осіб.
3. Поняття соціальної адаптації.
4. Особливості соціальної адаптації ВПО до нових умов проживання.
5. Роль приймаючої громади в соціальній адаптації внутрішньо переміщених осіб до нових умов проживання.
6. Мета, завдання, принципи, форми та методи роботи з ВПО.
7. Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами щодо їх соціальної адаптації до нових умов проживання..

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія соціальної роботи, внутрішньо переміщені особи, адаптація, соціальна адаптація.

Завдання на знання термінології

1. **Знайдіть відповідність:**

Лідер неформальний	різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів
Лідер формальний	групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням
Маргінали	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій
Корекція	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Мала соціальна група	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

2. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян
Опіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Ресоціалізація	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної

	сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо
Політика соціальна	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

3. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Ресоціалізація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальне середовище	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне сирітство	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна педагогіка	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

4. Знайдіть відповідність:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види

	соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

5. Знайдіть відповідність:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на

	допомогу дітям і молоді
--	-------------------------

6. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

7. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для

	досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

8. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

9. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять до практичного заняття, вказавши джерело.
2. Підберіть стандартизовані опитувальники, які стосуються проблеми адаптації внутрішньо переміщених осіб.
3. Розробіть власні (авторські опитувальники, анкети) для ВПО стосовно їх соціальної адаптації до нових умов проживання.
4. Проаналізуйте, використовуючи практичну інформацію (відео, роліки з Інтернету), діяльність щодо соціальної допомоги ВПО.
5. Розробіть технологію соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами на основі чинного законодавства.
6. Проаналізуйте діяльність громадських організацій і благодійних фондів вашого регіону з приводу допомоги ВПО щодо їх соціальної адаптації до нових умов проживання (використовуйте конкретні приклади).
7. Проаналізуйте соціальну роботу з внутрішніми переселенцями за кордоном (оберіть країну). Зробіть порівняльний аналіз даної діяльності з Україною.
8. Проаналізуйте переваги для працевлаштування ВПО.
9. Підберіть приклади організації власної справи внутрішньо переміщених осіб у новій громаді (використовуйте Інтернет, підготуйте сюжети).

Поточні контрольні питання

1. Визначте мету соціальної адаптації ВПО до нових умов проживання.
2. Розкрийте завдання соціальної адаптації ВПО до нових умов проживання.
3. Охарактеризуйте форми та методи допомоги внутрішньо переміщеним особам з приводу їх соціальної адаптації у новій громаді.
4. Визначте об'єктів і суб'єктів соціальної роботи з внутрішніми переселенцями.
5. Охарактеризуйте принципи соціальної роботи з ВПО за схемою:
ПРИНЦИП - ХАРАКТЕРИСТИКА.
6. Зробіть аналіз законів України щодо соціального захисту та надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам. Назва закону, основні статті, їх зміст.

7. Зробіть аналіз діяльності організацій, волонтерів, які працюють з внутрішніми переселенцями у різних регіонах України.

Напишіть есе на тему: «Основні мотиви внутрішніх переселенців щодо подальшого життя в новій громаді».

Тема 8. Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.

Відповідальне материнство як соціальне явище. Чинники формування відповідального материнства. Відповідальне материнство як соціальна платформа, на основі якої формуються необхідні знання для виховання та розвитку дітей, партнерські стосунки між батьками й дітьми протягом життя.

Материнство серед дівчат-підлітків як суспільне явище. Проблеми та труднощі розвитку відповідального материнства у підлітковому віці. Соціальні особливості та технології розвитку відповідального материнства у дівчат-підлітків.

Історичні, культурні та індивідуальні особливості раннього материнства.

Практичне заняття №8 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з дівчатами-підлітками та неповнолітніми матерями.

Мета: Здійснити загальний аналіз проблеми відповідального материнства дівчаток-підлітків та неповнолітніх матерів. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувані у студентів уміння та навички, застосування технології соціальної роботи з даною категорією населення.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до використання соціальної роботи з даною категорією клієнтів.

План

1. Поняття «дівчата-підлітки та неповнолітні матері».
2. Закордонний досвід роботи з дівчатками-підлітками та неповнолітніми матерями.
3. Заклади для неповнолітніх матерів (мета, завдання, напрями, принципи, функції, технологія роботи).
4. Соціальні проблеми дівчаток-підлітків та неповнолітніх матерів.
5. Технологія соціальної роботи з дівчатками-підлітками та неповнолітніми матерями.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія, технологія соціальної роботи, ВІЛ/ СНІД, підлітковий вік, неповнолітня мати, спеціалізовані соціальні служби, профілактика, адаптація, соціальна адаптація.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

2. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

3. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

4. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

5. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

6. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

7. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення

	методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями

8. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення

індивідом соціального досвіду

9. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

10. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

11. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років

Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції

12. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх

	соціального статусу
--	---------------------

13. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціально-педагогічна профілактика	науково обґрунтований і вчасно застосований вплив на вихованців з метою збереження їх функціонального стану, попередження можливих негативних процесів у їх життєдіяльності; це діяльність із попередження соціальної проблеми, соціального відхилення та нейтралізації причин, які їх породжують.
Сім'я конфліктна	сім'я, яка в силу тих чи інших причин повністю або частково втратила свої виховні можливості;
Сім'я неблагополучна	сім'я, в якій постійно відбуваються конфлікти між подружжям
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте термінологію по темі заняття.
2. Проаналізуйте статистичні дані по темі заняття (використовуйте вітчизняний та закордонний досвід).
3. Проаналізуйте соціальні, індивідуальні проблеми даної категорії клієнтів.
4. Розробіть технологію соціальної роботи з клієнтами відповідно до теми заняття.
5. Наведіть приклад технологій соціальної роботи з клієнтами відповідно до теми заняття (використовуйте досвід інших, представте відео по можливості).
6. Знайдіть інформацію про реальні заклади для неповнолітніх матерів, проаналізуйте технологію роботи (презентація, відео).

7. Зробіть порівняльний аналіз технології роботи закладів для неповнолітніх матерів в Україні та за кордоном (усно, презентація, відео).

Поточні контрольні питання

1. Розкрийте зміст діяльності спеціалізованих служб для вказаної категорії клієнтів.
2. Розкрийте зміст профілактичних заходів щодо запобігання небажаної вагітності.
3. Розкрийте закордонний досвід соціальної роботи з неповнолітніми матерями.

Напишіть есе на тему: «Щастя материнства/ батьківства».

Тема 9. Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.

Поняття категорії «люди похилого віку». Методи, які з людьми похилого віку: діагностика, консультування, догляд, реабілітація). Покращення якості життя та соціальної адаптації, догляд вдома, паліативна допомога, психологічна підтримка, організації дозвілля та захист прав. Значення індивідуального підходу та збереженню людської гідності. Загальні технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Спеціальні технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Операційна складова соціальної роботи з людьми похилого віку.

Основні напрями та технології соціальної роботи з людьми похилого віку: соціально-побутова допомога, соціально-медичні послуги, психолого-педагогічна підтримка, інноваційні методи, паліативний догляд.

Соціальний патронаж людей похилого віку. Технологія соціальної терапії з людьми похилого віку. Консультування в соціальній роботі з людиною похилого віку.

Практичне заняття №9 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.

Мета: Здійснити загальний аналіз проблеми людей похилого віку в Україні. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з людьми похилого віку; сформулювати у студентів уміння та навички соціальної роботи у практичній діяльності з людьми похилого віку.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з людьми похилого віку.

План

1. Категорія людей похилого віку: особливості та проблеми.

2. Загальні технології соціальної роботи з людьми похилого віку (соціальна діагностика, соціальна терапія, соціальне консультування, соціальна адаптація, соціальна підтримка).
3. Спеціальні технології соціальної роботи з людьми похилого віку (соціальне піклування, соціальний патронаж, соціальне обслуговування, соціальне представництво).
4. Когнітивна складова соціальної роботи з людьми похилого віку.
5. Операційна складова соціальної роботи з людьми похилого віку.
6. Соціальний патронаж людей похилого віку (етапи).
7. Процес індивідуального спілкування з людиною похилого віку.
8. Технологія соціальної терапії. Тренінг.
9. Креативні технології соціальної роботи з людиною похилого віку.
10. Консультування в соціальній роботі з людиною похилого віку.
11. Інноваційні підходи роботи з людьми похилого віку.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія, технологія соціальної роботи, соціальна діагностика, соціальна терапія, соціальне консультування, соціальна адаптація, соціальна підтримка, соціальне піклування, соціальний патронаж, соціальне обслуговування, соціальне представництво, соціальні послуги, фасилітатор.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Інституціоналізація	процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, яка здатна діяти в напрямку задоволення певної суспільної потреби
Охорона дитинства	метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем
Індивідуальна соціальна робота	система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).
Девіантна поведінка	соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей
Групова соціальна робота	відхилення від загальноприйнятих норм

2. Знайдіть відповідність:

Делінквент	особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки
Девіант	особа, яка скоює протиправні дії
Проступок	протиправне, суспільно небезпечне діяння, що класифікується за певними нормама кримінально-процесуального права (убивство, згвалтування, нанесення тяжких тілесних пошкоджень)
Злочин	протиправна дія, що регулюється нормама адміністративного, цивільного, трудового та іншими галузями права
Віктимологія	соціально-педагогічна галузь знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації

3. Знайдіть відповідність:

Дитячий будинок сімейного типу	форма виховання дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування (це – окрема сім'я, в якій виховується не менше п'яти таких дітей)
Агресивна поведінка	система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей
Адиктивна поведінка	специфічна форма дій людини, які характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили стосовно іншої людини чи групи людей, яким суб'єкт прагне завдати шкоди
Віктимність	процес і результат перетворення окремої особистості чи групи людей у певний вид жертви несприятливих умов соціалізації
Віктимізація	суб'єктивна схильність людини стати

	жертвою несприятливих умов соціалізації
--	-----------------------------------------

4. Знайдіть відповідність:

Реабілітація	система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричинюють
Профілактика соціальна	вплив, що визначається соціальною підтримкою і соціальним захистом людей, які їх потребують через соціальну захищеність, хворобу або інші соціальні причини
Корекція	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Реклама соціальна	особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей

5. Знайдіть відповідність:

Соціалізація	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Малодітна сім'я	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальний захист	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду
Соціальне середовище	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Багатодітна сім'я	сім'я, в якій виховується двоє дітей

6. Знайдіть відповідність:

Терапія соціальна	зовнішній вияв діяльності індивіда, в якій виявляється його позиція, очікування та орієнтація
Поведінка соціальна	система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричинюють
Насильство	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус
Профілактика соціальна	дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності
Лідер неформальний	система соціально-психологічних методів та прийомів впливу на індивідуальну, групову, масову поведінку з метою її соціальної адаптації

7. Знайдіть відповідність:

Політика соціальна	система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей
Гендер	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві
Лідер неформальний	соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка»
Адиктивна поведінка	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей,

	поліпшення умов праці, життя тощо
Ресоціалізація	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

8. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків
Терапія соціальна	сім'я, яка складається з кількох поколінь
Неповна сім'я	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Складна сім'я	система соціально-психологічних методів та прийомів впливу на індивідуальну, групову, масову поведінку з метою її соціальної адаптації

9. Знайдіть відповідність:

Шкідливі звички	сім'я, яка живе окремо без батьків та родичів, з дітьми або без них
Сім'я нуклеарна	передбачені кваліфікаційною характеристикою обовязки та призначення фахівця
Функції соціального педагога	небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів
Усиновлення (удочеріння)	сім'я з високим рівнем внутрішньосімейної моральності, духовності, координації та кооперації, з

	раціональними способами розв'язання сімейних проблем;
Благополучна сім'я	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми

10. Знайдіть відповідність:

Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Соціальний супровід сім'ї	варіанти організації взаємодії соціального педагога/соціального працівника з клієнтами, спрямовані на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Форми соціально-педагогічної роботи	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Агенти соціалізації	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді

11. Знайдіть відповідність:

Сім'я	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Тренінг	небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів

Я-концепція	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Шкідливі звички	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів

12. Знайдіть відповідність:

Навчання соціальне	спеціалізований заклад, який проводить роботу щодо соціальної адаптації ВІЛ-інфікованих дітей та молоді
Лідер формальний	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Я-концепція	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді
Захист соціальний	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте термінологію по темі заняття.
2. Проаналізуйте демографічну ситуацію в Україні.
3. Проаналізуйте статистичні дані по темі заняття (виділіть кількісний показник людей похилого віку на даний період).
4. Проаналізуйте нагальні проблеми даної категорії клієнтів.
5. Запропонуйте добірку тренінгів для роботи з людьми похилого віку в межах реалізації технології соціальної терапії.

6. Запропонуйте приклади гри в рамках ігрової терапії та визначте її прогнозований терапевтичний ефект.
7. Запропонуйте технологію соціальної роботи з клієнтами відповідно до теми заняття.
8. Наведіть приклад технологій соціальної роботи з клієнтами відповідно до теми заняття (запозичений досвід).
9. Розкрийте та проаналізуйте діяльність закладів обслуговування людей похилого віку в Україні.
10. Знайдіть інформацію про реальні заклади для людей похилого віку (державні, громадські), проаналізуйте технологію роботи (презентація, відео).
11. Порівняльний аналіз технології роботи закладів для людей похилого віку в Україні та за кордоном (усно, презентація, відео).
12. Наведіть конкретні приклади інноваційних підходів в реалізації технології з людьми похилого віку.

Поточні контрольні питання

1. Розкрийте зміст діяльності загальних технологій соціальної роботи з людьми похилого віку.
2. Визначте мету, завдання соціальної роботи з людьми похилого віку.
3. Охарактеризуйте принципи, форми та методи роботи з людьми похилого віку (наприклад, принцип – його характеристика).
4. Розкрийте зміст тренінгової роботи з людьми похилого віку.
5. Розкрийте зміст слухання в соціальній роботі з людьми похилого віку.
6. Розкрийте зміст посередницької діяльності соціального працівника з людьми похилого віку.

Напишіть есе на тему: «Потреби людей похилого віку в сучасній Україні».

Тема 10. . Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.

Технологія соціальної роботи з людьми, що мають залежності та суїцидальні нахили, базується на комплексному підході: ранньому виявленні ризиків, кризовому втручанні, психосоціальній реабілітації та ресоціалізації. Основні методи включають мотиваційне інтерв'ювання, когнітивно-поведінкову терапію, арт-терапію, роботу з групами підтримки та залучення родини.

Основні напрями та технології соціальної роботи з людьми залежностями та суїцидальними нахилами: діагностика та оцінка ризиків - виявлення рівня залежності та суїцидального ризику (тестування, бесіди), визначення соціального оточення; кризове втручання - негайна психологічна допомога для стабілізації стану, перенаправлення до профільних медичних закладів (психіатрів, наркологів); мотиваційне консультування - технології для підвищення мотивації до лікування та змін (наприклад, мотиваційне

інтерв'ювання); реабілітаційні програми - соціально-психологічні тренінги, арт-терапія, створення груп самодопомоги; соціальний супровід - допомога у відновленні соціальних зв'язків, працевлаштуванні, юридична консультація, взаємодія з сім'єю; особливості роботи з суїцидальними нахилами - соціальний працівник має створити безпечне середовище, укласти "контракт безпеки" (обіцянка не чинити самогубство до певної дати), активізувати зовнішні ресурси підтримки та працювати над формуванням нових сенсів життя.

Практичне заняття №10 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.

Мета: Проаналізувати проблеми людей із залежностями та суїцидальними нахилами. Засвоїти базові категорії та поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами. Сформувати у студентів уміння та навички роботи у майбутній професійній діяльності з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з людьми з залежностями та суїцидальними нахилами.

План

1. Поняття, види залежностей, їх стадії (по кожній окремо: нарко-, алко-, секс-, ігрова).
2. Технології соціальної роботи з клієнтами з різними залежностями (кожна окремо).
3. Характеристика суїцидальних клієнтів.
4. Технологія соціальної роботи із суїцидальними клієнтами.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія, технологія соціальної роботи, залежність, психоактивні речовини, суїцид, соціальна діагностика, соціальна терапія, соціальне консультування, соціальна адаптація, соціальна підтримка, соціальне піклування, соціальний патронаж, соціальне обслуговування, соціальне представництво, соціальні послуги, фасилітатор, соціальна профілактика, лікувально-соціальна допомога.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних
---------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

9. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних

	вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

10. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

11. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;

Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь
-------------	-------------------------------------------

12. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

13. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу

	чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

14. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами,

	а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями
--	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

15. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

16. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та
--------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

17. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також
--------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

18. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального

	функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
--	---------------------------------------------------------------------------------------

19. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

20. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів,
---------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціально-педагогічна профілактика	науково обґрунтований і вчасно застосований вплив на вихованців з метою збереження їх функціонального стану, попередження можливих негативних процесів у їх життєдіяльності; це діяльність із попередження соціальної проблеми, соціального відхилення та нейтралізації причин, які їх породжують.
Сім'я конфліктна	сім'я, яка в силу тих чи інших причин повністю або частково втратила свої виховні можливості;
Сім'я неблагополучна	сім'я, в якій постійно відбуваються конфлікти між подружжям
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах

Завдання для виконання

1. Підготуйте статистичні дані по кожному виду залежностей в Україні.
2. Підготуйте статистичні дані щодо кількості суїциду в певній країні (на вибір). Порівняйте, проаналізуйте причини.
3. Вкажіть підходи щодо роботи зі споживачами ін'єкційних наркотиків.
4. Проаналізуйте моделі профілактики вживання психоактивних речовин.
5. Чому, на Вашу думку, почали розвиватися програми зменшення шкоди та вулична соціальна робота із споживачами ін'єкційних наркотиків?
6. У чому, на Вашу думку, полягають особливості безмедикаментозних реабілітаційних програм для людей із залежністю?
7. Як Ви розумієте, що таке терапевтична спільнота? Що її утворює?
8. Як Ви розумієте, чому соціальним працівникам, котрі допомагають людям із залежністю, важливо працювати з родинами?
9. Розробіть технологію соціальної роботи з клієнтами з певним видом залежності (на вибір).
10. Наведіть приклад (не власний) технологій соціальної роботи з клієнтами відповідно до теми заняття.
11. Проаналізуйте історію розвитку одного із видів залежностей (на вибір).
12. Знайдіть інформацію про реальні заклади для людей із залежностями, проаналізуйте технологію роботи (презентація, відео).

13. Порівняльний аналіз технології роботи закладів для людей із залежностями в Україні та за кордоном (усно, презентація, відео).

Поточні контрольні питання

1. Дайте визначення залежності.
2. Проаналізуйте, у чому полягають особливості фізичної та психологічної залежності?
3. Вкажіть підходи до роботи зі споживачами ін'єкційних наркотиків.
4. Проаналізуйте кожен із видів залежностей (поняття, види, стадії, причини, наслідки, статистика - на вибір).

Напишіть твір-роздум на тему: Профілактика вживання психоактивних речовин.

Тема 11. Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.

Проблема інвалідності в сучасних умовах. Ставлення до людей з інвалідністю на різних історичних етапах розвитку суспільства. Нормативно-законодавча база захисту людей з інвалідністю у період сьогодення. Люди з інвалідністю різних вікових категорій з різними типами захворювання.

Основні напрями та технології соціальної роботи: соціальна діагностика та оцінка потреб - визначення рівня обмеження життєдіяльності та індивідуальних потреб клієнта; соціальна реабілітація (абілітація) - комплекс заходів, спрямованих на відновлення або набуття навичок соціального функціонування, навчання, працевлаштування; соціальний супровід та патронаж - надання допомоги вдома, допомога у забезпеченні технічними засобами, вирішення побутових питань; соціально-психологічна адаптація - консультування, групи підтримки для клієнтів та їхніх сімей задля подолання стресу та адаптації до нових умов життя; інтеграція в громаду - створення доступного середовища (архітектурна та інформаційна доступність), сприяння участі в культурному та соціальному житті; правовий захист - оформлення пільг, соціальних виплат, допомога у забезпеченні прав на освіту та працевлаштування.

Принципи роботи з людьми з інвалідністю: раннє втручання - початок реабілітаційних заходів якомога швидше після виявлення обмежень; безперервність - послідовне надання послуг протягом усього життя за потреби; індивідуальний підхід - врахування особистих особливостей та потреб людини; партнерство - активна участь самої людини з інвалідністю у плануванні свого життя.

Практичне заняття №11 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з людьми з інвалідністю.

Мета: Проаналізувати проблеми людей з інвалідністю. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної

професійної діяльності з людьми з інвалідністю різних вікових категорій з різними захворюваннями; сформувані у студентів навички роботи у майбутньому студентів з людьми з інвалідністю.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з людьми з інвалідністю різних вікових категорій з різними захворюваннями.

План

1. Поняття інвалідності.
2. Історія ставлення до людей з інвалідністю на різних етапах розвитку суспільства.
3. Міжнародні аспекти правового захисту людей з інвалідністю.
4. Соціальний захист людей з інвалідністю в Україні.
5. Державне управління системою соціального захисту людей з інвалідністю.
6. Установи соціального обслуговування людей з інвалідністю у будинках-інтернатах для різних вікових категорій з різними видами захворювань.
7. Організації, які працюють з людьми з інвалідністю.
8. Освіта та професійна підготовка людей з інвалідністю.
9. Працевлаштування людей з інвалідністю.
10. Соціальна реабілітація людей з інвалідністю.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія соціальної роботи, люди з інвалідністю, соціальна реабілітація, соціальний захист, соціальні послуги, заклади для людей з інвалідністю, громадська організація, недержавна організація

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте світовий досвід роботи з людьми з інвалідністю.
3. Охарактеризуйте діяльність соціальних служб для молоді з інвалідністю (наведіть конкретні приклади, продемонструйте на прикладі відео з Інтернету).
4. Охарактеризуйте діяльність недержавних та громадських організацій, які працюють з людьми з інвалідністю в Україні.
5. Охарактеризуйте спеціальності, які можуть опанувати люди з інвалідністю.
6. Проаналізуйте професію допомоги центрів зайнятості щодо отримання освіти, перекваліфікації та працевлаштування людей з інвалідністю різного віку.
7. Охарактеризуйте працевлаштування людей з інвалідністю в Україні (запропонуйте приклади закладів, організацій, де можуть працювати люди з інвалідністю – використовуйте відеоматеріали).

8. Проаналізуйте діяльність закладів, які працюють з людьми з інвалідністю щодо їх соціальної адаптації (наведіть конкретні приклади, обираючи вік та вид захворювання).

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте поняття івалідності з точки зору міжнародного та вітчизняного законодавства.
2. Охарактеризуйте принципи організації послуг в інтересах людей з інвалідністю з урахуванням завдань створення рівних можливостей.
3. Проаналізуйте міжнародні концепції встановлення інвалідності.
4. Проаналізуйте сучасні стратегії забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю.
5. Проаналізуйте соціальний захист дітей з інвалідністю в Україні.
6. Розробити технологію соціальної роботи з людьми з інвалідністю відповідно до структури (оберіть вікову категорію з певним видом захворювання).

Теми рефератів:

1. Технологія соціальної роботи з дітьми з інвалідністю в центрі реабілітації.
2. Технологія соціальної роботи з військовослужбовцями, які постраждали внаслідок війни з різними типами ушкоджень.
3. Технологія соціальної роботи з людьми похилого віку.

Тема 12. Технологія соціальної роботи з родиною.

Поняття сім'ї, її види, функції. Сутність проблем сучасної сім'ї. Законодавство щодо соціального захисту та надання соціальних послуг родинам в Україні. Технології роботи з сім'єю. Рівні технологій роботи з неблагополучною у виховному плані сім'єю. Соціальний супровід як технологія. Вирішення конфліктних ситуацій у родині.

Практичне заняття №12 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної роботи з родиною.

Мета: Проаналізувати методику соціальної роботи з родиною. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з родиною; сформулювати у студентів уміння та навички роботи у майбутній професійній діяльності з родиною.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до соціальної роботи з родиною.

План

1. Поняття сім'ї.
2. Види сімей за різними типами ознак: за структурою, виховним потенціалом, взаєминами, спрямованістю, соціально-правовою стійкістю.
3. Функції сім'ї, їх характеристика.

4. Види соціальної допомоги родині в Україні. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту та надання соціальних послуг сім'ям.
5. Види неблагополучних сімей.
6. Технологія соціальної роботи з родиною.
7. Соціальний супровід сім'ї.
8. Етапи та зміст соціальної реабілітації потерпілих від насильства.
9. Соціальний патронаж сім'ї. Етапи соціальної роботи з сім'єю в рамках патронажу.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, технологія, соціальна допомога, соціальні послуги, сім'я, соціальний супровід, соціальна реабілітація, патронаж.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте демографічну ситуацію України (підкріпіть статистикою, порівняйте декілька років).
3. Проаналізуйте показники благополучної сім'ї.
4. Наведіть приклади діяльності центрів сім'ї сім'ї в Україні. Порівняйте з іноземним досвідом.
5. Підберіть діагностичні методики, які можна використовувати з певними типами сімей. Обґрунтуйте їх використання.
6. Розробіть кейси технологій щодо роботи з різними типами сімей. Проаналізуйте ефективність їх використання.
7. Наведіть приклади діяльності центрів сім'ї в Україні.
8. Проаналізуйте технологію соціальної роботи з сім'ями за кордоном (оберіть країну).
9. Порівняйте вітчизняний та міжнародний досвід (виділіть плюси і мінуси відповідно до сьогоденної ситуації у світі).

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте чинне законодавство України щодо захисту різних видів сімей та їх проблем.
2. Проаналізуйте типологію сімей за різними ознаками.
3. Проаналізуйте технологію соціального супроводу певного типу сім'ї.
4. Проаналізуйте соціальний патронаж сім'ї.
5. Охарактеризуйте поняття соціальної реабілітації сім'ї.

Напишіть есе на тему: Перспективи молоді сім'ї в сучасній Україні.

Тема 13. Технологія оціальна роботи з молоддю.

Роль та проблеми молоді сучасної України. Види соціальної допомоги молоді. Молодь як чинник соціально-демографічного розвитку держави. Державна молодіжна політика. Соціальне обслуговування молоді. Освіта

та прцевлаштування молоді. Технології соціальної роботи з молоддю. Соціальна робота з вразливими категоріями молоді.

Практичне заняття №13 (4 год.)

Тема: Технологія соціальної робота з молоддю.

Мета: Здійснити загальний аналіз технології соціальної роботи з молоддю. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з молоддю; сформуванати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з молоддю.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до соціальної роботи з молоддю.

План

1. Роль молоді у формуванні та розвитку держави відповідно до соціальної політики держави.
2. Основні напрями соціальної політики держави у сфері соціальної роботи з молоддю.
3. Види соціальної допомоги молоді в Україні.
4. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».
5. Консультування та надання соціальних послуг молоді.
6. Соціальне обслуговування молоді.
7. Освіта та працевлаштування молоді.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, молодь, технологія, технологія соціальної роботи, молодіжна соціальна політика, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальне інспектування, соціальна адаптація, соціальна профілактика, соціальна реабілітація.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
 2. Проаналізуйте демографічну ситуацію у молодіжному середовищі.
 3. Проаналізуйте стан у молодіжному середовищі, що стосується аспектів здоров'я, шлюбу, зайнятості, професійної підготовки, занять спортом, культурних потреб.
 4. Проаналізуйте участь молоді в «житті» України під час воєнного стану.
 5. Проаналізуйте завдання суб'єктів соціальної роботи з молоддю
- ЗАВДАННЯ – ХАРАКТЕРИСТИКА.**
6. Проаналізуйте принципи соціальної роботи з молоддю за схемою:
ПРИНЦИП – ХАРАКТЕРИСТИКА.
 7. Охарактеризуйте сфери та рівні здійснення соціальної роботи з молоддю.

<i>Сфера</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Завдання</i>
Громадська		
Економічна		
Освітня		

Виховна		
Культурна		
Оздоровча		

8. Проаналізуйте діяльність молодіжних організацій на конкретних прикладах (продемонструйте відео).

9. Розробіть технологію соціальної роботи з молоддю (оберіть певний аспект).

Поточні контрольні питання

1. Розкрийте та проаналізуйте засади державної молодіжної політики як складової соціальної політики.

2. Проаналізуйте Декларацію "Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні.

3. Проаналізуйте основні напрями діяльності ЦСССДМ з молоддю.

4. Проаналізуйте профілактичну діяльність з молоддю, а також підходи щодо її соціальної адаптації.

**Перелік теоретичних питань до підсумкових модульних робіт та
екзамену з освітньої компоненти «Технології соціальної роботи»**

1. Поняття та види технологій.
2. Структура технології соціальної роботи.
3. Функції соціальних технологій.
4. Стратегії розв'язання конфліктів.
5. Поняття медіації.
6. Етапи проведення переговорів.
7. Види соціальної профілактики.
8. Форми соціальної профілактики.
9. Завдання і принципи соціальної профілактики.
10. Види соціальної реабілітації.
11. Принципи соціальної реабілітації.
12. Форми організації соціальної реабілітації.
13. Завдання соціального обслуговування населення.
14. Технологія соціального обслуговування.
15. Технологія соціального патронажу.
16. Технологія соціального піклування.
17. Технологія соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами.
18. Роль громади в соціальній адаптації ВПО.
19. Правовий захист внутрішніх переселенців.
20. Діяльність закладів для неповнолітніх матерів.
21. Технологія соціальної роботи з дівчатками-підлітками та неповнолітніми матерями. Соціальна допомога молоді в Україні.
22. Соціальне обслуговування безробітної молоді.
23. Освіта та працевлаштування молоді.
24. Типологія сімей.
25. Технологія соціальної роботи з неблагополучною родиною.
26. Поняття соціального супроводу сім'ї.
27. Соціальний патронаж сім'ї.
28. Способи розв'язання конфліктів.
29. Роль арттерапевтичних технологій у конфліктології.
30. Історичні засади становлення соціальних технологій.

Оцінювання

Під час викладання освітньої компоненти «Технології соціальної роботи» здійснюється:

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
			Пояснення
90 – 100	<i>Відмінно</i>	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82-89	<i>Добре</i>	B	вище середнього рівня з кількома помилками
74-81		C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
64-73	<i>Задовільно</i>	D	непогано, але з незначною кількістю недоліків
60-63		E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	<i>Незадовільно</i>	FX	з можливістю повторного складання
0-34		F	з обов'язковим повторним курсом

Підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) розраховується:

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю навчальної компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 20\%$
Модуль 2	$M_{\%2} = 20\%$
Модуль 3	$M_{\%3} = 60\%$
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти, в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ = ЕО = ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО = (ПОМ + ЕО) / 2$$

Рекомендована література

Основна:

1. Кісарчук З. Г., 2016. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник; НАПН України, Ін-т ім. Г. С. Костюка. Київ: Рогальська І. О.
2. Літяга І. В., Коляденко С. М., Ілліна О. В. *Соціальна робота з дітьми із числа внутрішньо переміщених осіб* : зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції “Інтеграція знань і технологій для сталого розвитку: нові горизонти науки, освіти та суспільства”, м. Полтава, 06 вересня 2024 року у Полтаві , Україна. 2024. С. 55-56. 9 листопада 2024 р., Полтава. С. 55–56.
3. Літяга І. В. Соціальна робота щодо адаптації та соціалізації внутрішньо переміщених осіб. Військово-політична стабільність держави в аспекті інтелектуалізації економіки: монографія / за заг. ред. д. е. н., проф. А. Ю. Якимчук; Рівне, 2019. С. 163-183.
4. Ольчак, М., Ростек К., 2019. Вдосконалення соціальних послуг в об’єднаних територіальних громадах. Київ: Фонд міжнародної солідарності.
5. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. / В.С. Петрінко. -Уж.: Вид. УжНУ «Говерла», 2020. - 360 с.
6. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary) / автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. Вид. 3-ге, перероб. і доп. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 224 с.
7. Практикум: соціальна сфера (workshop book: social sphere) / Уклад.: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. - 277с.
8. Сейко Н. А., Коляденко С. М., Літяга І. В. Соціально-психологічна адаптація внутрішньо переміщених осіб до нових умов проживання. Modern Challenges in Science, Education, and Society: a Global Context : International Scientific and Practical Conference. Stanford: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Стенфорд, 6 вересня 2025 року в Стенфорд, США. 2025. С. 145–147.
9. Семигіна, Т. (2020). Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму.
10. Семигіна, Т. & Столярик, О. (2024). Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи: Посібник. Таллінн: Teadmus.
11. Семигіна, Т. & Столярик, О. (2025). Нове обличчя соціальної роботи: сучасні теорії та підходи. Таллінн: Teadmus. 524 с.
12. Ситняківська С., Літяга І. Досвід підготовки майбутніх соціальних працівників щодо виконання професійної ролі аніматора. Актуальні проблеми соціальної сфери : зб. ст. студентів і викл. / за заг. ред. С.М. Коляденко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. Вип. 13. С. 69-72.
13. Ситняківська, С. М., Літяга, І. В. Соціальна адаптація внутрішньо

переміщених осіб в умовах війни в Україні : Козловець М. А., Горохова Л. В., Чаплінська О. В. (ред.) Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення : Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (19 травня 2022 р., м. Житомир). Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, 22 червня 2022 року у Житомирі, Україна. 2022.С. 59-61.

14. Ситняківська С. М., Літяга І. В. Соціальна робота з багатодітними сім'ями в умовах війни. Соціокультурні та психолого-педагогічні аспекти організації освітньо-розвиткового простору в сучасному закладі освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23 трав. / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. Харків : ХГПА, 2023. С. 354-359.

15. Слосанська Г. І., 2019. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах. Дис. ... д. пед. наук: 13.00.05. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

16. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми, 2017. Посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. – К.: ОБНОВА КОМПАНІ.

17. Стинська В. В., 2019. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні (XX - поч. XXI ст.). Дис. ... д. пед. наук: 13.00.05. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Додаткова:

1. Dewees, Marty, 2005. Contemporary Social Work Practice. McGraw-Hill.
2. Волкер Д., 1996. Консультування у регіональних установах соціальних служб: практика, що стоїть за теорією // Практична соціальна робота / За ред. П. Картер, Т. Джефса, М. К. Сміта. Київ-Амстердам: Асоціація психіатрів України.
3. Довідник для роботи з молоддю в громадах, 2019. Друге видання. Київ: Міністерство молоді та спорту. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/471/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A-09.09.19-2.pdf>
4. Завацька Л. М., 2008. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім "Слово".
5. Зверева І. Д., Безпалько О. В. та ін., 2004. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. Київ: ДЦССМ.
6. Зверева І. Д., Петрочко Ж. В., 2008. Запобігання інституціалізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи з профілактики відмов від новонароджених дітей: Методичний посібник / Автори – упоряд.: Алексеєнко Т.Ф., Безпалько О.В., Бервено Н.О., Бондаренко Т.В., Братусь І.В., Дубініна І.М., Зверева І.Д., Катаєва О.С., Лактіонова Г.М., Лютий В.П., Парахнич Л.О., Петрочко Ж.В., Пилипас Ю.В., Постолук Г.І. Київ: Століття.
7. Капська А. Й., 2001. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та

молоддю: Навч.-метод. посіб. Київ: УДЦССМ.

8. Капська А. Й., 2004. Соціальна робота: технологічний аспект. К.: ДЦССМ.
9. Капська А. Й., Завацька Л. М., Грищенко С. В., 2011. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах: навч. посібник. Київ: Слово.
10. Капська А. Й., Пеша І. В., 2012. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : [навч. посіб]. Київ: Центр учбової літератури.
11. Кубіцький С. О., 2015. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. – 3-те вид. доп. і перероб. Київ: Міленіум.
12. Кучер Г. М., 2019. Соціальна робота з вразливими категоріями населення в умовах територіальної громади. Дис. ... канд. пед н., 13.00.05 – соціальна педагогіка. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
13. Лазаренко П. Б., Пінчук І. М., 2003. Організація діяльності консультативних пунктів „Довіра” центрами соціальних служб для молоді (методичний посібник). Київ: ДЦССМ.
14. Лось Н. І., 2013. Технології соціальної роботи в різних сферах життєдіяльності : рекомендаційний бібліографічний покажчик. Запоріжжя : НБ ЗНТУ.
15. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В., 2011. Соціальна робота (теорія і практика): підручник. Київ: Каравела.
16. Лукашевич М. П., Мигович І. І., 2003. Теорія та методи соціальної роботи: Навч. посіб. Київ: МАУП.
17. Лютий В. П., 2003. Технологія соціальної роботи : конспект лекцій. Київ: Академія праці та соціальних відносин ФПУ.
18. Підготовка волонтерів до роботи у службі „Телефон Довіри”. Київ: ДЦССМ, 2003.
19. Психодіагностичне забезпечення профорієнтації в системі педагогічної освіти, 2014. [посібник] / Є. В. Єгорова, О. М. Ігнатович, В. В. Кобченко, Н. І. Литвинова, І. Б. Марченко, О. Л. Мерзлякова, В. В. Синявський, Г. П. Татаурова-Осика, А. М. Шевенко ; за ред. О. М. Ігнатович. Кіровоград: Імекс-ЛТД.
20. Семигіна Т. В., Мигович І. І., 2005. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав.
18. Семигіна Т. В., 2012. Соціальна робота: в 3-х ч.: Ч. 2 Теорії та методи соціальної роботи: Навчальний посібник. Київ: Києво-Могилянська академія.
19. Слосанська Г. І., 2019. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах. Дис. ... канд. пед н., 13.00.05 – соціальна педагогіка. Галузь знань – 23 Соціальна робота. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.
20. Трубавіна І. М., 2007. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика: [монографія]. Харків: Нове слово.
21. Черних О. О., 2020. Онлайн: навчально-методичний посібник., К.: ВАІТЕ.

22. Шевчук О. М., 2016. Практикум з соціальної роботи : Навчально-методичний посібник. Умань : ФОП Жовтий.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Національна бібліотека України імені В. І . Вернадського. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>